

EL «MODUS VIVENDI» AMB ANGLATERRA I ELS SEUS ANTECEDENTS. LA PARTICIPACIÓ GIRONINA EN L'ESPERIT D'EL MEMORIAL DE GREUGES

PER

LLUÍS COSTA I FERNÀNDEZ

ELS ANTECEDENTS D'UN CANVI DE POLÍTICA ECONÒMICA.
PRIMERES REACCIONS DE REBUIG

La revolució de setembre de 1868 significà, en l'ordre econòmic, el triomf dels partidaris del lliurecanvisme. El ministre d'Hisenda, el català Laureà Figuerola, lliurecanvista moderat, preparà un aranzel —aprovat l'1-7-1869— on es suprimien progressivament —segons els casos— totes les restriccions comercials. Aquesta disposició figurava com a «base cinquena» en la llei aprovada pel Parlament espanyol i ens hi haurem de referir en d'altres ocasions al llarg del treball.

La nova orientació econòmica exaltà els industrials catalans. Els esdeveniments dels anys vuitanta s'erigiren com arguments favorables pels defensors d'interessos proteccionistes: la crisi financera i la crisi agrària, provocaren la crisi industrial. L'afany desmesurat en favor de la protecció estava servit.

Però la protesta es trobava bàsicament localitzada en el sector industrial català, malgrat que els efectes de la «base cinquena» podien repercutir a tota una sèrie de productes molt diversificats. El representant del partit liberal-conservador a la premsa gironina —fins i tot els partits monàrquics catalans es veuen en la necessitat de solidaritzar-se amb la burgesia, enfront de les possibles consignes de les seves direccions

centralistes—, *El Eco del País* en una editorial del maig de 1881, fa un extens inventari dels articles perjudicats per les mesures lliurecanvistes:

«Entre los productos agrícolas directamente amenazados figuran trigos y harinas, arroz y los demás cereales, aceites, aguardientes, ganado caballar y de cerda, mantecas y aves de corral; y entre los productos industriales, relacionados con la agricultura, se cuentan el almidón, jabones, bujías esteáricas y de cera, licores, cerveza y sidra, conservas alimenticias, embutidos, pastas para sopa, galletas, etc. ¿Donde está el exclusivismo?

Otro de los productos de varias industrias, artes y oficios amenazados son las salazones y escabeche de pescados, chocolate y dulces, obras de marmolista, sombreros y gorras de todas clases, ropas hechas, guantes, calzado, artículos del arte de guarnicionero y talabartero, pasamanería, ebanistería y toda clase de muebles de madera, ferretería, cerrajería y demás producciones de hierro y otros metales, papeles de escribir, fumar y embalar, y los pintados para vestir habitaciones, vidrios y cristales, loza y porcelana. La metalúrgia en general, y la fabricación de hierros y aceros en particular, las industrias de hilados y tejidos de algodón, lanas y cáñamo»¹.

Las manifestacions proteccionistes, en ocasions, ultrapassaven les fronteres catalanes. Valladolid, Béjar, Santander... s'afegien a importants centres productors com Barcelona o Manresa.

El míting proteccionista del 1881 a Girona

La resposta gironina estarà canalitzada per la «Sociedad Económica de Amigos del País de Gerona». Decideixen convocar en un míting al Teatre Principal de la ciutat, el dia 6 de juny de 1881, a tots els propietaris, agricultors, industrials i obrers. Sol·liciten l'assistència —com a mínim— de delegats de cada agrupació o gremi, els quals seran portadors de les signatures individuals dels membres del respectiu col·lectiu, que es presentaran al govern o en el seu cas a les Corts.

*El míting fou multitudinari, aconseguint un important ressó fins i tot lluny de la ciutat de Girona. La defensa del proteccionisme es barrejà amb els atacs a la política econòmica del govern i a les crítiques a la premsa madrilenya per la campanya anticatalana que portaven a terme. Participaren a l'acte com a conferencians, l'advocat gironí Manel Vinyas, el director del periòdic madrileny *La Mañana* i candidat a diputat pel districte d'Olot, Pedro Diz-Romero,*

¹ *El Eco del País*, Girona, 14-5-1881.

l'industrial surer de La Bisbal, Sala, el director de *La Crònica de Catalunya* de Barcelona, Teodor Baró, Eusebi Coromines, col·laborador al 1869 del *Boletín Republicano de la Provincia de Gerona*, batlle accidental de Barcelona al 1904 i president de l'Associació de Premsa barcelonina al 1913, l'industrial taper de Palafrugell Avellí, el viticultor de Torroella de Montgrí Albert de Quintana i Combis diputat a Corts pel seu districte d'origen, i el senador reial per Barcelona Joaquim Mª de Paz. És llegiren adhesions del diputat gironí Joan Fabra i Floreta i de Víctor Balaguer.

Fruit d'aquesta manifestació proteccionista, la «Sociedad Económica de Amigos del País de Gerona» va confeigir el següent document-comunicat:

ACUERDO.- La reunión acuerda: que sin perjuicio de las exposiciones que la Sociedad Económica estime conveniente elevar al Gobierno de S.M. en demostración concreta de los graves perjuicios que se irrogarian á la producción general del país de plantearse la escala gradual descendiva que comprende la base quinta de la ley de presupuestos de 1869, se ruega al Sr. Gobernador de esta provincia que se digne telegrafiar al Gobierno de S.M. espresándole el sentimiento unánime del país en contra de la espresada rebaja y á favor de la reforma, en su dia, de los aranceles en el sentido de una eficaz protección a todos los ramos de la industria y á cuanto se refiere á las fuerzas productivas del país. El Director, Francisco Bosqui y Castellar.- El Censor, Emilio Grahit.- El Secretario general, Joaquin Grau y Carreras.- La Comisión organizadora, El Presidente, José O. Barrau.- Los Vócales, José Flores.- Felipe Lloret.- El Secretario, Celestino Pujol y Camps».

El document s'adreçà tanmateix, amb les signatures dels oradors que prengueren part a l'acte, així com les dels representants i delegats de diverses agrupacions, centres i gremis.

No existeix cap mena de dubte que l'acte va representar un suport massiu, no sols de Girona capital, sinó també de les seves comarques, a les teories proteccionistes. Però cal recordar que estaven a poc més de dos mesos —es celebraven el 20-8-1881— d'unes eleccions de diputats a Corts, i algú aprofità la conjuntura per fer electoralisme.

El tractat amb França de 1882

Malgrat tot, les decisions dels governants —tant liberals com conservadors— de la Restauració, continuaven en una clara línia lliurecanvista. El tractat de comerç hispano-francès signat a París el 2-2-1882, era una nova confirmació d'aquesta política econòmica.

Aquest tractat amb França —junt a un augment d'impostos—, desencadena una forta onada de protestes a tot el Principat, analitzades pejorativament per la premsa madrilenya. La violència es fa palesa a Barcelona: es succeeixen els mítings, la gent es llença al carrer i l'emprament de la barretina esdevé un signe de resistència catalanista (fins i tot a Lleida el Governador Civil en prohibeix el seu ús). A finals de febrer s'incendiaran les barraques dels burots a Gràcia i Barcelona. Els transports públics es declaren en vaga i les botigues tanquen portes. El fantasma de la vaga general plana sobre la ciutat. L'Ajuntament encapçalat pel seu batlle Rius i Taulet, tot i donar suport a la protesta contra el tractat, crida a l'ordre a la població: *«Barceloneses: No desoigais la voz de vuestro Ayuntamiento en las tristes y aciagas circunstancias porque atraviesa nuestra culta, laboriosa y amada ciudad. Abrid vuestros talleres: dedicaos de nuevo al trabajo»*.

Per un acord pres el 27-2-1882, la Diputació Provincial de Barcelona envia a les Corts un document on es sol·licita que no es ratifiqui el tractat amb França.

Àdhuc una comissió d'obriers —en la qual hi destaca Josep Roca i Galés— anirà a Madrid, per oposar-se al sistema lliurecanvista. El consens interclassista semblava que restava per damunt d'interessos particulars, fins que la burgesia acabà fent marxa endarrera a principi del mes d'abril.

Per aturar els aldarulls populars la repressió s'exerceix sense massa contemplacions.

La reacció gironina davant el tractat hispano-francès

A Girona, malgrat no existir una situació tan radicalitzada com a Barcelona, a finals de març els industrials i comerciants també decideixen tancar les portes dels seus establiments:

«Debemos manifestar en primer término que ningún móvil político nos ha impulsado en nuestra línea de conducta. Indiferentes unos y afiliados otros á distintos partidos políticos, hemos cerrado durante cinco dias las puertas de nuestros establecimientos para que, donde se hacen las leyes, se comprendiese que, cuando un pueblo que vive de su honrado trabajo apela a semejantes medios, no puede soportar las cargas que se le imponen, acaso sin conocimiento exacto de su fuerza contributiva»².

² Paràgraf extret d'un full volant, editada per la comissió de gremis de Girona el 2-4-1882.

El senador gironí Ferran Puig, adverteix que s'oposarà al tractat en el Senat, ja que considera que és producte d'una situació molt conjuntural: «*El tratado se hace por diez años forzoso, ante eventualidades que pueden traducirse en hechos, mucho antes de terminar tan largo espacio de tiempo. La filoxera, que es la que ha dado lugar á nuestras exportaciones matando las vides en Francia, está ya en algunas de nuestras provincias*».

La premsa gironina condemna unànimement la signatura del tractat (tot i que cal ressenyar que a comarques existeix alguna excepció, com és el cas d'*El Ampurdanés* de Figueres que el defensa obertament):

«Su defensa, su resistencia, es la protesta unánime contra unos planes financieros que nos conducen ó tratan de conducirnos á una segura ruina; ruina decretada por los caprichosos errores de un Ministro de Hacienda y á la que no se han de prestar fácilmente los contribuyentes, oponiéndose con toda energía, aunque siempre dentro de la más estricta legalidad»³.

La Lucha, inicialment adopta una postura condescendent i no compromesa, afirmant que el tractat té coses positives i coses negatives. Amb el pas dels dies va definint la seva moderada crítica vers el tractat:

«El efecto que el resultado de la votación ha producido en Cataluña en general y muy particularmente en Barcelona, ha sido de disgusto ¿á que negarlo? porque creemos que en este tratado se contienen perjuicios para la industria que hubiera sido fácil evitar en grande escala, si es que se producen»⁴.

En canvi, *El Constitucional* no dubta el més mínim dels efectes perjudicials que tindrà el tractat sobre l'economia catalana. Les diatribes en relació a aquest tema, són habituals:

«Imposible nos es detenernos en las mil y mil consideraciones que nos sugiere el exámen de este tratado en mal hora iniciado por nuestros comisionados; pero al considerar que él mata nuestras industrias metalúrgicas (...) que arruina la industria lanera y sedera; que asesina a la agricultura reduciéndola al pequeño papel de producir los frutos de la tierra, pero sin que tenga medios para dedicarse á su explotación industrial, y sobre todo al considerar que el tratado nos ata de piés y manos al carro triunfal de la industria francesa, por espacio de diez larguísimos y mortales años»⁵.

³ *El Eco de la Provincia de Gerona*, Girona, 4-2-1882.

⁴ *La Lucha*, Girona, 26-4-1882.

⁵ *El Constitucional*, Girona, 12-4-1882.

El «modus vivendi» precursor d'un futur tractat comercial amb Anglaterra

Gairebé dos anys més tard del tractat amb França —l'1-12-1883—, l'Estat espanyol estableix les bases d'un futur tractat comercial amb la Gran Bretanya, signant un acord de «modus vivendi» que consistia en aplicar la tarifa mínima de l'aranzel als productes arribats de la illa britànica. La contrapartida d'aquest tractat raïa en elevar la graduació dels vins espanyols de la tarifa mínima de l'aranzel anglès. Amb aquesta mesura, el govern espanyol pretenia combatre la competència vinícola francesa —de contingut alcohòlic inferior— en el mercat britànic.

Però en realitat el vi espanyol estava en autèntica desavantatge respecte al francès.

La qüestió es remunta al 1860 quan França i la Gran Bretanya, signen un tractat pel qual es concedeixen mutuament el tracte de «nación más favorecida». L'Estat espanyol viurà a partir d'aleshores i durant més de 15 anys una situació realment anacrònica: d'una banda els hi és molt difícil, per no dir impossible, comercialitzar els seus productes —en aquest cas el vi— a Europa, i d'altra les manufactures angleses reventen el mercat nacional. L'11-7-1877 amb l'establiment d'un aranzel de drets màxims i mínims, segons si es reconeix o no a l'Estat espanyol com a «nación más favorecida», es regula l'anterior situació. En conseqüència la Gran Bretanya haurà de pagar uns drets aranzalaris molt més elevats. El «modus vivendi» de 1883 serà la solució que adoptaran ambdós governs per equilibrar les seves relacions comercials. Aquest acord fou renovat en una Declaració conjunta signada el 21-12-1884.

El Memorial de Greuges

La rèplica al «modus vivendi» —i també al Codi Civil que projectava l'Estat espanyol— serà el Memorial de Greuges o «Memòria en defensa dels interessos morals y materials de Catalunya». El Centre Català —creat a Barcelona el 17-6-1882 en un intent d'apropar les tesis d'Almirall amb les de «La Renaixença»⁶— va convocar una reunió l'11-1-1885 a la Llotja de Barcelona, on es va acordar per unanimitat presentar un document al rei, que recollís les protestes catalanes davant la situació creada.

Hi participaren —sota la presidència de Rubió i Ors— representants o delegats de la Econòmica Barcelonesa de Amigos del País, Fomento de la

⁶ En relació al decisiu paper que jugà el Centre Català —i en concret Almirall— en l'elaboració del Memorial, veure FIGUERAS, Josep M^a «Valenti Almirall: promotor del Memorial» a *L'Avenç*, n° 80, març 1985, pp. 50 a 55.

Producción Española, Círculo de la Unión Mercantil, Asociación de Católicos, Económica Graciense de Amigos del País, *Económica de Amigos del País de Gerona*, Instituto de Fomento del Trabajo Nacional, Academia de Santo Tomás de Aquino, Asociación de Navieros, Centro Industrial de Cataluña, Ateneo Sabadellense, Consistori dels Jochs Florals, Fomento Voluntario de Gracia, Centre Català de Sant Martí de Provensals, Asociación de Propietarios de Fincas Urbanas de Barcelona, Círculo de la Unión Mercantil, Centro Industrial de Badalona, Academia de la Lengua Catalana, Círculo Ultramarino, Academia de Derecho, Associació Catalana de Reus, Asociación de Carboneros, Centro Artístico Industrial, Associació de Escursions Catalana i Centre Català.

La comissió que va redactar el document —el Memorial de Greuges— estava formada per Francesc Romaní i Puigdengolas, Domènec Sanromà, Joan Permanyer, Josep Roca i Galés —era el representant obrer a la comissió⁷—, Ramon Torelló, Ferran de Camps, Josep Pella i Forgas, Joaquim Almeda i Valentí Almirall. El document fou aprovat el 22-2-1885 i lliurat al rei el 10-3-1885.

El Memorial serà considerat per molts sectors com el primer manifest de catalanisme polític, i significarà la col·laboració entre diverses forces socials.

La reacció anticatalana de Madrid —com en ocasions anteriors— no es fa esperar. La premsa de la capital assajà la crítica més desmesurada:

«Yo, consumidor, puedo comprar barato el género que necesito; pero se interpone la protección para encarecérmele, y extrae de mi bolsillo un sobreprecio que lleve contra mi voluntad al bolsillo del proteccionismo catalán»⁸.

«Estos catalanes son así:

Gritan a voz en cuello: ¡Protección! Y se crea un privilegio á favor de la industria catalana con perjuicio del consumidor.

Pero cuando no es á ellos á quienes se protege, entonces la protección, siquiera no revista los caracteres que la que reclaman, es mala, muy mala y hasta revolucionaria.

¡Oh catalanes!⁹.

⁷ Per veure la relació entre la classe obrera i el Memorial, llegiu l'article d'OLIVÉ SERRET, Enric, El moviment obrer català davant el Memorial de Greuges» a *L'Avenç*, n° 80, març 1985, pp. 56 a 60.

⁸ *El Liberal*, Madrid, 3-3-1885.

⁹ *La correspondencia Militar. Diario del Ejército y de la Armada*, Madrid, 9-3-1885.

Girona participa en la campanya contra el «modus vivendi»

Com s'ha vist la participació gironina en el Memorial, es concreta en la tasca que realitzà la «Sociedad Económica de Amigos del País de Gerona». El 3-3-1885 dirigeixen —mitjançant el diputat gironí Fèlix Macià i Bonaplata i el senador Joaquim Mª de Paz— a les Corts un document on expressen la seva postura respecte al «modus vivendi» amb la Gran Bretanya¹⁰.

La reacció de les forces polítiques gironines és gairebé unànime. Es celebren nombroses conferències en favor de les tesis proteccionistes.

Els diputats liberals Fèlix Macià i Bonaplata —pel districte de Puigcerdà— i Albert de Quintana i Combis —pel districte de Torroella de Montgrí— presenten sengles esmenes a les Corts al projecte de «modus vivendi».

El senador Ferran Puig proclama públicament el seu desacord amb l'orientació de la política econòmica que es porta a terme des de Madrid.

El govern en un intent d'homogenitzar postures i eliminar divergències en el si del seu propi partit, convoca a una reunió als seus diputats catalans. Però malgrat les pressions que exerceix, no aconsegueix la unitat de criteris que s'havia proposat. Pel que fa als diputats gironins, Albert Camps i Arment —de la Bisbal—, Antoni Mataró i Vilallonga —de Sta. Coloma de Farners—, i Josep Álvarez Mariño —per Vilademuls— fan causa comú al govern i es comprometen a seguir incondicionalment les seves directrius; en canvi, Joaquim Escrivà de Romaní, Marquès de Monistrol i d'Aguilar —d'Olot—, s'oposa a les indicacions del govern i manifesta la seva intenció de combatre el «modus vivendi». Fins i tot, arriba a presentar una esmena al projecte governamental, que defensa d'una manera aferrissada i argumentada:

«los agricultores saben perfectamente que sus aspiraciones son idénticas á las de los industriales, saben que han de ser proteccionistas como los industriales si quieren vivir, saben que los que más han de sufrir por consecuencia de la crisis industrial que nos amenaza si se lleva adelante este proyecto son ellos».

L'aprovació definitiva del «modus vivendi» es produeix a principis de març del 1885, per 192 vots a favor i 33 en contra —32 dels quals són de

¹⁰ Donada la importància d'aquest text, hem considerat oportú reproduir-lo íntegrament en un apèndix al final de l'article.

diputats catalans, després d'airats debats parlamentaris. Al mateix dia de la votació, el diputat de Torroella, Albert de Quintana, clama inútilment i desesperada en la seva darrera intervenció a les Corts:

«Hoy que se discute un convenio con Inglaterra, como ayer cuando se discutió el tratado con Francia, los diputados catalanes nos presentamos á combatirlo, para demostrar que respecto á los intereses económicos de aquella región no hay más que un solo pensamiento y una sola voluntad».

Però la tendència de vot ja estava definida del tot, i la solidaritat nacional amb els interessos de Catalunya no existia.

La qüestió del «modus vivendi» havia monopolitzat l'interès de l'opinió pública catalana. Durant el primer trimestre de l'any 1885 els periòdics gironins donen prioritat a les notícies relacionades amb la polèmica lliurecanvisme-proteccionisme, donant un suport absolut a aquesta darrera escola econòmica.

Els representants liberals —ara en l'oposició— a la nostra premsa, desvien sovint el tema vers el camp de la lluita política, aprofitant per desacreditar a ulls del poble, la gestió del govern conservador. El periòdic de Joaquim Ruiz Blanch *La Lucha* escriu:

«Nuestros representantes, fieles á sus convicciones y á los deseos del país, responden á cuanto de ellos esperaban los habitantes de esta provincia, y por si escepcion alguno aparece algo transigente con la promesas que para evitarse el conflicto que se les viene encima hacen determinados Ministros, la casi totalidad están decididos al lado de la producción nacional y de los intereses del país, con decisión y con un entusiasmo digno de la causa que defienden»¹¹.

El Constitucional, «Órgano del Partido de la Izquierda Liberal Dinástica de la Provincia», també s'expressa amb rotunditat:

«La aprobación del modus vivendi con Inglaterra, significa el triunfo completo del libre-cambio; y la autorización para celebrar un tratado definitivo, equivale á una amenaza terrible para la industria española»¹².

L'òrgan dels republicans moderats, *El Demócrata*, en aquest cas fan causa comú amb les aspiracions liberals:

«La industria nacional, los intereses de nuestra querida región catalana, pueden empezar á vestir de luto ante el conflicto que se presenta,

¹¹ *La Lucha*, Girona, 1-3-1885.

¹² *El Constitucional*, Girona, 13-2-1885.

contra el cual nada podrán, por lo visto, ni los conjuros de la opinión, que á todas luces se ha manifestado contraria al ruinoso proyecto patrocinado por el Gobierno, ni el clamor de miseria que están ya levantando millares de familias obreras, contra las cuales el modus vivendi representa la más cruel y la más inaudita de las amenazas»¹³.

Des de l'abril de 1886 i amb una vigència fins el juny de 1892, l'Estat espanyol i la Gran Bretanya es van atorgar mutuament el tracte de «nación más favorecida».

Però al 1891 l'acord serà denunciat, representant així la victòria definitiva de l'escola proteccionista, que al llarg d'aquests anys i a expenses dels tombs que havia donat la situació econòmica al país, els seus adeptes es multiplicaran arreu de l'Estat:

«Cerealistes castellans, cotoners catalans i siderúrgics bascos havien aconseguit d'imposar un règim proteccionista generalitzat, que per ell tot sol era insuficient per a promoure un creixement que col·loqués l'economia del país en condicions competitives internacionalment, però de moment frenaria el procés de contracció econòmica seguint l'exemple proteccionista de la major part de les potències, començant pels Estats Units i Alemanya»¹⁴.

A manera de conclusió

Cent anys després de la redacció del Memorial de Greuges, s'imposa la reflexió crítica vers unes reivindicacions controvertides en el cas de les de tipus econòmic. Malgrat tot, i per damunt de qualsevol altre aspecte, cal incidir en la importància política —de signe nacionalista— del Memorial.

«La revolcada, però, va tenir la virtut de sacsejar Catalunya i obrir de bat a bat les portes al desenvolupament del catalanisme polític i la seva articulació en una alternativa política concreta en la qual la burgesia catalana veia ara l'oportunitat d'erigir-se en la força hegemònica, primer de portes endins per fer després el salt cap enfora»¹⁵.

Des d'una perspectiva estrictament econòmica, el lliurecanvisme no connectava més directament amb la imatge emprendora i oberta de la

¹³ *El Demócrata*. Girona. 19-2-1885.

¹⁴ ARDIT, Manuel; BALCELLS, Albert; SALES, Núria: *Història dels Països Catalans. De 1714 a 1975*. Barcelona. Edhasa. 1980. p. 349.

¹⁵ NADAL I FARRERAS, Joaquim. «El «modus vivendi» i la indústria catalana: la torna d'una negociació diplomàtica». a *L'Avenç* n° 80. març 1985. pp. 62-63.

burguesia industrial catalana? Analitzada la situació del país en el seu conjunt i en aquell període, salta a la vista que a la indústria la competència li resultava absolutament desfavorable, i molt més si la rivalitat es produïa amb la Gran Bretanya.

És obvi doncs, que el rebuig a la política lliurecanvista per part de l'industrial català, és una postura conseqüent davant un perill immediat, però de cap manera defineix una línia depensament econòmic específica d'un país.

Vicens Vives fa una definició globalitzadora de la postura econòmica catalana, delimitant perfectament la vocació proteccionista de l'industrial català:

El proteccionisme, entès com a bé públic i no com a monopoli d'una casta industrial o administrativa, fou l'aportació de Catalunya al desenvolupament econòmic d'Espanya en el Vuit-cents. Avui no es pot discutir què hauria passat si els Governos de Madrid haguessin imposat el lliurecanvisme: el desastre absolut. Però tampoc es pot definir aquesta política com a permanentment necessària, perquè el més exaltat prohibicionista de la Comissió de Fàbriques somnià sempre el dia en què l'esforç i el treball de tots els espanyols faria possible de competir lliurement en els mercats estrangers amb els països tècnicament més avançats»¹⁶.

APÈNDIX

Text íntegre del document adreçat per la «Societat Econòmica de Amigos del País de Gerona» a les Corts espanyoles, en relació al «modus vivendi».

«La Real Sociedad Económica Gerundense de Amigos del País acude al ilustrado patriotismo de las Cortes, exponiendo que las leyes arancelarias de 1869 enervaron el vigor de la industria nacional con la abolición de los derechos diferenciales de bandera, con la supresión de las de introducción de muchas mercancías que se declararon libres, con

¹⁶ VICENS I VIVES, Jaume; LLORENS, Montserrat, *Industrials i Polítics (segle XIX)*, Barcelona, ed. Vicens-Vives, 1980, p. 106.

la rebaja periódica de los que se dejaron subsistentes hasta quedar reducidos al derecho fiscal, ó sea al 15 por 100 del valor de los productos gravados, y sobre todo, con el establecimiento del sistema de valoraciones genéricas para fijar los adeudos, sistema sugeto á gravísimos errores, anulando toda producción industrial, desequilibrando la igualdad proporcional del impuesto y colocando la industria española en una situación tan precaria como angustiosa y deplorable.

Los tratados de comercio con varias naciones vinieron á agravar el conflicto, porque, así como antes nuestros Legisladores, convenciéndose de los fatales resultados de aquellas reformas, eran libres de corregirlas ó derogarlas, á su voluntad, ahora no pueden hacerlo sin consentimiento de las Naciones convenidas.

Y como si no fuese bastante riguroso ese martirio de nuestra industria, tan necesitada como merecedora de protección y estima para que España florezca y ocupe el lugar que le corresponde en el concierto de la civilización, el Gobierno presenta á las Cortes un proyecto de ley pidiendo que se le autorice para llevar á cumplimiento un «modus vivendi» comercial, basado en la declaración firmada en 21 de Diciembre del año último por el Ministro de Estado español y el enviado extraordinario de S.M. Británica, mediante el cual nuestra nación concede á la Gran Bretaña el trato de la Nación más favorecida en todo lo concerniente al comercio y navegación de la Península, y ella, por su parte, se limita á reformar la escala alcohólica para el adeudo de los vinos, de manera que solo paguen un chelin por galon los comprendidos entre los 26 y los 30 grados, quedando además facultado nuestro Gobierno para llegar a un convenio definitivo haciéndole mayores rebajas en varios artículos de nuestro arancel, que no se determinan, si ella consiente en aplicar el mismo adeudo á otros vinos de graduación superior.

Basta la simple enunciación del proyecto para comprender que se pretende realizar un contrato leonino en beneficio exclusivo de Inglaterra, pues, mientras nosotros nos obligamos á abrirle las puertas de nuestro mercado nacional para que lo inunde con la exuberancia de su producción, ella que blasona de libre-cambista, pero que solo lo es en las industrias en que supera á los demás países, se muestra tan avara de sus intereses, tan cuidadosa con la protección que dispensa á sus cervecías, que únicamente nos concede una rebaja mezquina de los monstruosos derechos arancelarios que impone á los vinos, limitándola á los de 26 a 30 grados, conservando todavía en estos el enorme gravámen de 27 pesetas 50 céntimos por hectólitro, que en muchos casos escede al valor de la mercancía, sin querer estender ese tipo á los vinos de graduación superior á los 30 grados, sino en cuanto nosotros le otorguemos el privilegio de mayores ventajas que las que hemos concedido á ninguna otra Nación.

Todo el vino que se bebe en Inglaterra no alcanza siquiera el consumo de Barcelona y pueblos comarcanos y, como no es solo España su proveedora de aquel líquido, sino que concurren Francia, Italia, Por-

tugal y otros países, resultará que la parte que pueda correspondernos en el aumento de la venta del de 26 á 30 grados, por consecuencia de la rebaja de la escala alcohólica, será una cantidad casi ilusoria; de modo que, por obtener nosotros el derecho de introducir en Inglaterra unos miserables litros de vino pondremos á los piés de la poderosa Albion con la altivez española, la suerte de nuestra industria y la subsistencia de nuestros obreros que, no pudiendo luchar, por la inferioridad de sus fuerzas, con aquel coloso de la producción, se verán reducidos á la miseria, sin más recurso que emigrar en busca de otro país más sensato y hospitalario.

Falta, pues, en ese convenio la idea esencial de la compensación, apareciendo de nuestra parte como un acto de prodigalidad inconcebible, contrario á toda ley económica y hasta al principio de libre-cambio, porque: dar sin recibir el equivalente, no es «libre-cambio», sino libre regalo. Ni podría tomarse siquiera como compensación suficiente para justificar el convenio, que Inglaterra admitiese nuestros vinos sin pago de ningún derecho, porque esta compensación solo sería colectiva ó exterior de nación á nación, pero no interior, pues la ruina de las industrias españolas que sucumbirían ante la competencia inglesa, no podría repararse ó saldarse con los beneficios que obtuviese la producción vinícola, a menos que las indemnizase el Estado, cuya misión es distribuir la justicia protegiendo con igual solicitud todos los ramos del trabajo que concurren al fomento de la riqueza del país.

Por esto, lo que más aflige el ánimo al leer el consabido proyecto de ley, es el espíritu de hostilidad que encierra contra la industria manufacturera, siguiendo la tendencia de anteriores disposiciones inspiradas en el concepto erróneo de que el porvenir de España debe cifrarse en ser exclusivamente agrícola, sin considerar que la agricultura no puede prosperar sin el auxilio de la maquinaria y, por consiguiente, sin el progreso industrial.

De nada servirá que vengan del Extranjero máquinas para las operaciones agrícolas, si nuestros labradores ignoran su manejo, si no hay en los pueblos rurales talleres de carpintería y de fundición para repararlas y reconstruir las piezas que se inutilicen; de suerte que el fomento de la agricultura exige imperiosamente que los conocimientos industriales se vulgaricen y se apliquen en el campo, y que sus primeras nociones se enseñen en las escuelas, difundiéndose por todas partes y respirándose, por decirlo así, en la atmósfera.

Sin auxilio de la industria, la Nación española nunca pasará de ser agrícola al estilo de Marruecos, é impotente para mantener con condiciones de la vida civilizada la población que le corresponde por su situación geográfica, por la benignidad de su clima, por la fertilidad de su suelo y por los demás poderosos elementos de producción que encierra su territorio.

Urge, pues, torcer el rumbo, emprendiendo resueltamente el camino de la protección á todos los ramos del trabajo nacional; y fundada la Económica Gerundense en estas consideraciones.

L. COSTA I FERNANDEZ

Suplica á las Cortes que se sirvan desestimar en todas sus partes el proyecto de ley ó «modus vivendi» con Inglaterra presentado por el Gobierno. Así lo espera de su alta sabiduría y patriotismo.

Gerona 3 Marzo de 1885.- El Director: José Flores.- El Censor: Emilio Grahit.- P.A. de la J.- El Secretario: Arturo Vinardell Roig.